

תורת הקרבנות

גליון חודשי ללומדי סדר קדשים אליבא דהלכתא

בגליון:

איך הכה"ג מסתפר הרי אסור בעשית מלאכה שו"ת ממרן הגר"ח קניבסקי שליט"א בענין אליה בכבשי זמנינו מקום מליחת אברי מוסף ר"ח בדין קבלת כל הדם

לקט תגובות הקוראים

שתיית ד' כוסות בכהני משמר האם יש פיגול או מצות אכילה ברוטב של קדשים שחייטת קדשים בסימנין לחוד

דיני פסח שני

בענין צידה בשבת בעזרה

לעיני נשמת

הרבנית הצדקנית מרת **צפורה בת ר' דוד ע"ה נלב"ע** ח' אייר תשע"ט
ת. נ. צ. ב. ה.

למה נגרע!?

הכנסים הרבים שהתקיימו בחודש ניסן על ידי מכון תורת הקרבנות, הביאו להתפעלות אדירה בקרב הבאים. אלפי המשתתפים בהקרנות השונות בכל רחבי הארץ, התרגשו מאד לחוות את סדר הקרבת קרבן פסח ואת המחשת בנין בית המקדש בתפארתו.

הנוכחים במצגות השונות חשו כי יתכן ועוד השנה נזכה להקריב את קרבן הפסח במועדו. כמו כן רבים הצטרפו לרכישת הכבשים לצורך ק"פ יחד עם מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א, מתוך ציפיה ורצון להיות מוכנים יותר לביאת המשיח ולבנין בית המקדש.

הציפייה לזכות להקריב את קרבן הפסח הגיעה לשיאה בדרשתו הנלהבת של הגאון רבי שמואל אליעזר שטרן שליט"א, אשר הביע ברגש רב את משאלת הלב

[המשך בעמוד האחרון]

עיונים בהלכה

איך הכהן גדול מסתפר בכל ערב שבת הרי אסור בעשיית מלאכה

ידועים דברי המנחת חינוך במצוה קל"ו שהטעם לדברי הרמב"ם (פ"ה מכלי המקדש ה"ז) שכהן גדול צריך שיהיה ביתו בירושלים ואינו זז משם, היינו מכיון שהוא מקריב מנחת חביתין כל יום, וממילא בכל יום הוא טעון לינה בירושלים.

ולפי זה כתב המהרש"ם ח"ד סי' צ"ה שהכה"ג אסור בעשיית מלאכה כל יום מימות השנה, כיון שיש לו דין מביא קרבן שנאסר במלאכה, וכדאיתא בירושלמי רפ"ד דפסחים והובא בתוס' שם.

הקשה המהרש"ם שם, א"כ איך יכול הכה"ג להסתפר מערב שבת לע"ש (כמבואר בסנהדרין כב:), והרי אסור בעשיית מלאכה. וסיים 'וידעתי שיש ליישב בכמה אנפין ומ"מ כתבתיו יען כי הערה נאותה'.

ויש ליישב בארבעה אופנים:

א. מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א בדרך חכמה פ"ה מכלי המקדש ה"ו (בביאור הלכה) כתב שיכול להסתפר ע"י אחר, דקיי"ל מסייע אין בו ממש. אמנם המהרש"ם שם כתב שזה נכון לדעת הש"ך בנקה"כ יו"ד סי' קצ"ח, שרק במקיף וניקף נתחדש בפסוק שיש איסור במה שמסייע ומטה את ראשו לצד המספר, אבל בשאר דיני התורה קיי"ל דמסייע אין בו ממש. אבל לדעת הט"ז באו"ח סי' שכ"ח סק"א וביו"ד שם שגם בשאר דיני התורה קיי"ל דמסייע יש בו ממש, א"כ אסור לגלח גם ע"י אחר.

ב. ידועים דברי הריטב"א במו"ק יד. שלא אסרו חכמים כיבוס ותספורת בחול המועד מטעם איסור מלאכה, כיון דהוי כאוכל נפש וצורך היום, אלא הטעם כדי שלא ייכנסו לרגל כשהם מנוולים. ולפי זה הקשו האחרונים למה אסרו חכמים בערב פסח כיבוס ותספורת מדין יום הבאת הקרבן (כמבואר בירושלמי בפסחים רפ"ד ובראשונים שם), והרי לא שייך הטעם שלא ייכנסו כשהם מנוולים. וכתב בהעמק שאלה שאילתא קע"א (עמ' של"ח), שגם במביא קרבן יש לאסור כיבוס ותספורת ביום ההקרבה, כדי שלא יביא קרבן כשהוא מנוול.

ולפי זה נמצא שכל איסור התספורת הוא רק ביחיד המביא קרבן, שצריך להסתפר קודם יום הבאת הקרבן כדי שלא יהיה מנוול, אבל כהן גדול א"א לאסור עליו להסתפר כדי שיקדים את התספורת לפני יום הבאת הקרבן, שהרי כל יום ויום הוא מקריב קרבן. [אמנם המשנ"ב בסי' תס"ח כתב שטעם איסור הכיבוס והתספורת בערב פסח הוא משום דהוי בכלל מלאכה גמורה, ולדבריו צ"ל שלאחר שחז"ל אסרו כיבוס בחוה"מ שוב הוי בכלל מלאכה גמורה, וכמו שכתב המאירי מו"ק יד.].

ג. דעת הרבה אחרונים (טורי אבן מגילה כב:; צל"ח פסחים נ., מנ"ח מצוה ש"א אות ח' והגהות חכמת שלמה או"ח סי' תקנ"ט ס"ט), שכל האיסור רק ביום ההקרבה אבל הלילה מותר בעשיית מלאכה. ולפי זה יש לומר שהכה"ג הסתפר בלילה. אמנם המהרש"ם שם הוכיח מגמ' בעירובין שגם הלילה נאסר במלאכה, ולפי זה תמה א"כ איך יכול הכה"ג להסתפר.

ד. כתב הרה"ג רבי שמואל קונשטט שליט"א (קובץ תורת הקרבנות מנחות עמ' רנ"ד), שדווקא לשית המהרש"ם יכול הכה"ג לגלח אף ביום ולא רק בלילה, והטעם שהרי הבא ממדינת הים מותר לו לגלח בחוה"מ כיון שלא יכל לגלח קודם לכן, וא"כ ה"ה כהן גדול כיון שאינו יכול לגלח לעולם אפילו בלילה, א"א לאסור עליו לגלח כלל וממילא יכול לגלח אפילו ביום. ודפח"ת.

יסוד המזבח נידונים יסודיים בהלכה

כי דייקין ביה, ויש לתמוה שהרי יש היכר פשוט דשעיר שהוא עז אין לו אליה והאיל שהוא כבש בן שתי שנים יש לו אליה, ומוכרז שיתכן כבש או איל כשר לקרבן אע"פ שאין אליתו ניכרת מבחוץ וע"כ שיש לו חלב האליה אם משום מיעוט שומן שבזנבו או מצד ריבוי החלב בפנים עד הכליות.

וברש"י פסחים צ"ו ב' (ד"ה ואם) יש מפרשים עז אין לו אליה וטעות הוא בידם שהרי מקום שהכליות יועצות היא ניטלת ועוד מה לימד הכתוב הואיל ואין לו עכ"ל וזה מפורש נידון דידן שאפילו עז יש לו אליה ע"ג החוליות הסמוכות לזנב עד מקום שהכליות יועצות (אע"פ שאינו מרובה) אלא שנתמעט בעז מקרא דואם עז ע"ש וש"מ שבכבש די בחלב זה שע"ג החוליות הנ"ל לצורך אימורין.

בענין מקום מליחת אברי מוספי ר"ח

הרה"ג ר' יוסף ניסים כהן שליט"א

ה' הרמב"ם פ"ה מאיסורי מזבח הי"ג ובשלשה מקומות היו נותנין המלח בלשכת המלח ועל גבי הכבש ובראשו של מזבח, בלשכת המלח היו מולחין עורות הקדשים ועל גבי הכבש היו מולחין האיברים ובראשו של מזבח מולחין הקומץ והלבונה ומנחות הנשרפות ועולת העוף עכ"ל.

ויל"ע במליחת איברים של מוספי ר"ח שהיו מעלין אותם לראש המזבח ומניחין אותם שם בין קרן לקרן במקום הילוך רגלי כהנים כדי לפרסם שהוא ר"ח כמבואר בשלהי שקלים וברמב"ם פ"ו מתמו"מ ה"ג, האם מולחין אותם בראש המזבח או בכבש כשאר קרבנות, והנה לשון הרמב"ם תמו"מ ונותנין האברים מחצי כבש ולמטה במערבו כו' ושל מוספין כו' ושל ראשי חדשים נותנין על המזבח למעלה כו' כדי לפרסמו שהוא ר"ח ומולחין שם את האברים עכ"ל, ופשטות לשונו משמע שמולחין כל אחד במקומו וא"כ מולחין האברים של ר"ח בראש המזבח, אך י"ל דכוונתו רק לענין אברי התמידין והמוספין שמניחין אותם על הכבש ולא על ר"ח שמניחין אותם בראש המזבח ואותם היו מולחין קודם שהעלו אותן לראש המזבח, ובס' עבודת הקרבנות [ח"ב סי' ע"ד] כ' שמלחו אותן בראש המזבח, אמנם בס' זבחי אפרים זבחים ס"ב ב' כ' דמהרמב"ם הנ"ל בהל' איסו"מ משמע שלא מלחו כלל אברים בראש המזבח וע"כ שגם אברי ר"ח מולחין על הכבש, אלא שכ' שקודם העלו לראש המזבח כדי לפרסם שהוא ר"ח ואח"כ הורידו לכבש למלחם, וצ"ב מדוע לא מלחו בכבש קודם שיעלו לראש המזבח, וצ"ע.

הרה"ג ר' ישראל ב"צ ברלינגר שליט"א

בדין קבלת כל הדם

זבחים כה. אמר רב יהודה אמר רב השוחט צריך שיקבל את כל דמו של פר שנאמר ואת כל דם הפר וכן נפסק ברמב"ם פ"ד ממעשה הקרבנות ה"ח וצריך להתכוון לקבל כל הדם.

והנה בחולין כט. איתא דאף לרבנן שחולקים על ר' יהודה שם גבי חולין בכ"ז בקדשים מודו דצריך לשחוט את הוורידים משום דלדם הוא צריך, ועיין ברמב"ן שם כח: שכתב דזה מדין הנזכר דאת כל דם הפר ולכך הוא רק דין לכתחילה.

ועיין בקהלת יעקב [לבעל המשכנות יעקב] י"ד סי' ב שדייק דדעת הרמב"ם דאפי' לכתחילה אין צריך לשחוט את

שו"ת ממרן הגר"ח קניבסקי שליט"א

בענין גיל הכהנים הכשרין לעבודה

חולין כ"ד ב' גמ' ת"ר מאימתי כשר לעבודה משיביא שתי שערות רבי אומר אומר אני עד שיהא בן עשרים, וברמב"ם פ"ה מכלי המקדש הט"ו כשיגדל הכהן ויעשה איש הרי הוא כשר לעבודה אבל אחיו הכהנים לא היו מניחין אותו לעבוד במקדש עד שיהא בן עשרים שנה.

ונשאל למרן הגר"ח קניבסקי שליט"א האם מה שיש לאחיו הכהנים זכות לעכבו הוא רק מלהשתתף בעבודת המשמרות אבל בקרבנות של עצמו לא, שהרי מקרא מלא דבר הכתוב ובא בכל אוות נפשו וכדאי' ב"ק ק"ט ב' מנין לכהן שבא ומקריב קרבנותיו בכל עת ובכל שעה שירצה ת"ל ובא בכל אות נפשו ושרת וא"כ לכאור' אין להם זכות לעכבו, והשיב רבינו "אינו כבוד העבודה ויכולין לעכבו".

עוד נשאל מרן שליט"א בהא דמבואר בסוטה ל"ח א' דבמקדש היו הכהנים מברכין את ישראל בשם המפורש, האם גם הישראל המקרא את הכהנים אומר בשם המפורש או שרק לכהנים הותר אבל המקרא אומר בכינוי, והשיב דלא שמענו שהותר למקרא להזכיר שם המפורש.

הרה"ג ר' אליעזר פישוף שליט"א

בענין אליה בכבשי זמנינו

ה' רמב"ם מעה"ק פ"א הי"ח פירש האימורים שמקטירים למזבח וכ' ואם היה הקרבן ממין הכבשים מוסיף על אלו האליה תמימה עם חליות מן השדרה עד מקום הכליות שנאמר לעמת העצה יסירנה ע"כ.

והנה בזמנינו ידוע שרוב מיני הכבשים אין להם אליה (ויש שחוששים מפני כן שאין צמר שלנו מין צמר לפטור שאר מיני בגד בגד בציצית- עי' סי' ט' ס"ב ובמ"ב סק"ח בשם הגר"א- ומחמירים לילך בט"ק של צמר שבזה ממנ"פ הוא פוטר שהוא מין כנף).

ובשו"ת שבט הלוי חלק ח' סי' רל"ו נשאל מהגר"י אפרתי שליט"א לענין כלאים והשיב מרן זצ"ל שבודאי הם ממין הצאן שאינם כלאים זב"ז ומסתבר שזה מין ממיני הכבש ולענין הקרבה למזבח הביא מבכורות מ' ב' שאם יש בזנב כבש שני חוליות הרי זה מום שלש אינו מום אבל בנידו"ד אינו חסרון ומום מהרגילות שבו אלא שנשאר בספק שאפילו הוא מין כבש כיון שחסר "חלבו האליה תמימה" שמא מין אחר הוא לענין קדשים דוקא, ושאלתי פי שוחט מיקירי קרתא פה ב"ב הרב נ"י.ס. שליט"א והשיבני דבזנב אותם כבשים לעולם יש מעט שומן משא"כ בעיזים אין כלל, ועוד שבגוף הכבש מבחוץ עד מקום הכליות יש ריבוי גדול מאד של חלב עכ"ד, והנה מצד מיעוט השומן שבזנב עצמו יש לדון ע"פ מה דאיתא בשבועות ט"ו א' גדולות בעינין מי איכא חשיבותא כלפי שמיא כו' ע"ש ברמב"ן ובר"ן, ובל"ז יש לדון אם די בחלב המרובה שע"ג החוליות המוקטרות עם האליה עד הכליות להחשיבו חלב אליה שקרב ע"ג מזבח, שכן מצותו לעומת העצה יסירנה כמבואר ברמב"ם הנ"ל.

ונראה ראייה ברורה מזבחים ע"ה ב' דתנן הכל יכולים להתערב חוץ מחטאת ואשם דחטאת יחיד היא נקבה ואשם איל זכר והקשו משעיר נשיא שהוא עז זכר לחטאת ומשני האי שער והאי צמר וע"ש בתוס' שאין שער וצמר ניכר להדיא אלא

טפי הדם שיוצא הו"ל דם הנפש וודאי צריך לקבלו [וזה לפי דיוק הקה"י בדעת הרמב"ם, אבל ברמב"ן הנ"ל להדיא דסבר דפשיטא דמה דבעינן דם הפר הוא גם לשחוט את הוורידים וכן נראה בתוס' וברא"ש ריש פרק שני דחולין דכן הוא לכו"ע או עכ"פ דהלכה כר' פפא].

וכן מבואר בדברי המלבושי יו"ט על הרא"ש חולין ריש פרק שני דתמה שם על מה דאמרינן דבקדשים לדם הוא צריך דמ"מ מנא לן להצריך לכתחילה שחיטת וורידין ודילמא רבנן ס"ל דלא צריך אפי' לכתחילה שישחוט גם הוורידין וסגי ליה אף לכתחילה בשחיטת הסימנים לדם הנמצא על ידי שחיטתן וכתב דנראה לי דמדאמרינן בענין עבודת יוהכ"פ דמצוה למרק ופירש רש"י משום דם א"כ מדקפיד קרא וצווה למרק משום דם אף אנו נאמר מסתמא דכל דם שנוכל להוציאה דלכתחילה נעביד הכי עכ"ד, ודבריו אינם מובנים דוכי אישתמיטתיה הגמ' בזבחים הנ"ל דצריך לקבל כל הדם, ולדברינו הן הן דבריו דהיה קשה לו מנלן דיש ענין להוציא את כל הדם ולהחשיבו לדם הנפש וע"ז הביא מהא דצריך למרק את כל הסימן מבואר דיש ענין שיצא כל הדם.

ואין לתמוה לפי הקהלת יעקב דסבר דנחלקו אמוראי אם צריך להוציא את כל הדם א"כ למה התם ביוהכ"פ לכו"ע צריך למרק ד"ל דהני אמוראי יפרשו כפירוש השני שכתב רש"י חולין כט: דצריך למרק משום ברב עם הדרת מלך ולא משום דם.

[ובעיקר דברינו לחלק בין דם שיצא לדין להוציא דם שוב מצאתי בזה חילופי מכתבים ממרן שה"ת הגר"ח ק שליט"א בספר משמר הלוי זבחים סי' נב, ועיי"ש מה שהביא הגרמ"ש מלשונות הראשונים ביומא ונשמנו ממנו דברי הרמב"ן חולין שהובא דלהדיא כתב דדין לשחוט את הוורידין ולהוציא כל הדם הוא מדין הגמ' בזבחים דצריך שיקבל כל הדם וכדחזינן דהביא הרמב"ן מקרא דאת כל דם הפר ישפון].

הוורידים והוא ממה שכתב הרמב"ם שם דצריך לשחוט שנים או רוב שנים מהסימנים ולא הזכיר את הוורידים, ואף שלהדיא כתב הרמב"ם שם דצריך להכניס את הוורידים לכלי ביאר הקה"י דזה הוא משום שמא ישחוט את הוורידים ואז יישפך חלק מהדם ואנן בעינן שיקבל את כל הדם, והא דאיתא בגמ' דבקדשים אפי' רבנן מודו דצריך לשחוט את הוורידים כתב שם דשאר אמוראי פליגי על ר' פפא והרמב"ם פסק כוותיהו.

ולכאורה צ"ב היכי פירש דפליגי אמוראי אם צריך לחתוך את הוורידים כדי לקבל את כל הדם הרי הדין דצריך לקבל כל הדם הוא לכו"ע כדמשמע בזבחים דילפינן לה מקרא דזאת כל דם הפר, וכן אינו מובן דבריו ברמב"ם דהרי הרמב"ם עצמו כתב דצריך להכניס את הוורידים כדי שיתקבל כל הדם וא"כ למה לא צריך לשחוט את הוורידים כדי שיתקבל כל הדם.

ואשר יראה דבר חדש דהנה כבר הובא בעלון הקודם מהחזו"א מכשירין סי' ז ס"ק ד (והועתק ביו"ד סי' ריד לדף לו) דכל דם שאם היה יוצא מהבהמה היה דם הנפש וכו"ז כל שלא יצא מהבהמה עד שמתה הרי לאחר המיתה אף כשיוצא אינו דם הנפש, והיינו דאין דם מסוים שבו הנפש תלויה וכשיוצא הדם יוצאת הנפש, אלא דם שמקלח ויוצא בשעת השחיטה בו הנפש תלויה וחשיב דם הנפש אבל כשלא יצא בשעת שחיטה א"כ הנפש לא נתלתה בו ולא יהיה דם הנפש, ולכן כשחותך את הוורידים א"כ כל הדם שמקלח מהם נעשה דם הנפש אבל כל שלא חותכם א"כ מה שיצא מהסימנים הוא דם הנפש אבל מה שלא יצא לא מקלח ולא חשיב דם הנפש, ולזה מבואר היטב דודאי כו"ע מודו דדם שכבר יצא מהבהמה ונעשה דם הנפש אותו צריך לקבל כולו וע"ז קאי הגמ' בזבחים, ומה שנחלקו האמוראים בחולין הוא האם צריך לעשות שכל הדם שבתוך הבהמה יעשה לדם הנפש ויקבלו או שאין צריך ויכול להשאירו בתוך הבהמה שלא יעשה לדם הנפש, ולזה סבר הקהלת יעקב דהרמב"ם פסק דאין צריך להשתדל שכל הדם יעשה לדם הנפש ולכן אי"צ לחתוך הוורידים אבל אם חתכם א"כ

בית יער הלבנון

תגובות לגליונות קודמים

ויש לדון בראיתו, דהרמב"ם בפ"ד מפסוה"מ ה"ז כתב, ואלו דברים שאינן ראויין לא לאכילה ולהקטרה וכו' וכן המרק וכו', כל אלו "אינן חשובין לענין מחשבת הקרבן והרי הן כדבר שאינן ראויין לאכילה", ובה"ח כתב וכן אם חשב לאכול מן המרק במחשבת זמן כשר, ובפרק י"ח מפסוה"מ הל' כ"ב כתב, זבח שנתפגל או שנתר לאחר זמנו ואכל מן המרק וכו' אינו חייב כרת. והכס"מ ציין שהמקור הוא המתני' בזבחים דף ל"ה.

מבואר מהרמב"ם חידוש דשיחול מחשבת פיגול בעינן מידי "דחשיב" ומרק נחשב לדבר שאינו חשיב.

והנה איתא בפסחים דף מ"א, יכול אכל כזית חי יהא חייב וכו' מבואר שם בגמ' דכשאוכל בשר חי מקרבן פסח יצא ידי חובת מצוה, וכן מבואר במנ"ח מצוה ז' דכשאוכל מבשר הפסח חי מקיים המצוה רק מבטל המצוה של צלי אש.

והנה במתני' מנחות דף צ"ט תנן, חל יוהכ"פ להיות ע"ש שיעיר של יוהכ"פ נאכל לערב הבבלים אוכלין אותו כשהוא חי. מבואר שם דלאכול חי זה מעשה רעבתנות ואין זה דרך חשיבות לאכול בשר חי, ובמק"א הארכתה איך אפשר לצאת המצוה כשאוכל חי הא מבואר בכמה מקומות דאכילת חי הוי שלכד"א ואכמ"ל, עכ"פ מבואר דלאכול בשר חי אין זה דרך חשיבות ואפ"ה מבואר דמקיים מצות אכילת קדשים, מבואר

הרה"ג ר' אלישע שטרן שליט"א

בענין שתית ד' כוסות לכהני משמר

במש"כ הרה"ג ר' אליעזר רבינוביץ בענין שתית ארבע כוסות לכהני משמר והביא תירוץ הגאון האדיר רמ"ד סאלאווייציק ראש ישיבת בריסק שליט"א דאין חשש שימשך בשתייתו דהא אסור לשתות אחר אפיקומן, ולכן לא גזרו, אך יש להעיר דהא עדיין יכול לשתות ד' כוסות גדולות מאד. ועוד יל"ע שהרי אחר חצות מותר לשתות [אם זמן אכילת אפיקומן הוא רק עד חצות] וצ"ע.

הרה"ג ר' גימפל ליפשיץ שליט"א אנטווערפן

האם יש חיוב פיגול או מצות אכילה ברוטב של קדשים

קבלתי גליונכם החשוב, וראיתי שדנתם האם יש מצות אכילת קדשים ברוטב ביוצא מהקרבן, והבאתם מהמשמר הלוי שהביא רא"י מזבחים דף ל"ה שהשוחט את הזבח לאכול הרוטב חוץ לזמנו אין חייבין משום פיגול, והוכיח מזה שאין מצוה באכילת הרוטב.

מהן הדם מה לי בשעת שחיטה מה לי לאחריה, ור' יהודה אמר דדוקא בשעת שחיטה דהדם חס נפיק ההדם, ומכח זה יש לדון האם רבנן מודו לר"י דצריך לחתוך הורידין ורק פליגי עליה דאין צריך לעשות זאת בשעת שחיטה או דרבנן לא מצרכו כלל לחתוך הורידין, והנפק"מ בזה היא בהמבואר בגמ' כ"ט א' דלגבי קדשים מודו רבנן דצריך לחתוך הורידין דכל עצמו לדם הוא צריך, דאי נימא דבחולין נמי מודו רבנן דצריך לחתוך הורידין, ורק פליגי דא"צ לעשות זאת בשעת שחיטה, א"כ לענין קדשים ס"ל דכיון שכל עצמו לדם הוא צריך, צריך נמי לחתוכן דוקא בשעת שחיטה. וכשנתבונן בהבנת צד זה אמאי בקדשים מחמירין כן, נמצא דחיתוך הורידין בשחיטת קדשים הוא חלק ממעשה השחיטה, כיון שמהות שחיטת קדשים היא להוציא דם, משא"כ להצד דנימא דרבנן לא מצרכי כלל לחתוך הורידין, דלפ"ז בקדשים צריכי לשוחטן אך אין צריך שיהיה זה חלק ממעשה השחיטה.

ובלשון רש"י בחולין (כ"ט א' ד"ה שהרי) מבואר דרבנן פליגי אר' יהודה רק לענין זה שאין צריך לעשותו בשעת שחיטה, אבל חיתוך הורידין גופיה נצרך אף בחולין וכדמשמע נמי מלשון הברייתא דאמרו לו ולפ"ז בקדשים צריך שיהא דוקא בשעת שחיטה והוי חלק מהשחיטה. ויתכן להוכיח מדברי התוס' בחולין (כ"ז א' ר"פ השוחט) שדנו אי כשלא חתך הורידין לר"י פסול בדיעבד או לא, ומשמע קצת שרק לר"י איכא למיבעי כן ולא לרבנן, ואי נימא דרבנן נמי מודו דצריך לחתוך הורידין ופליגי רק דא"צ שיהא בשעת שחיטה, א"כ לדידהו נמי שייך למיבעי כשלא חתך כלל מה הדין בדיעבד, וע"כ דרבנן כלל לא מצרכי לחתוך הורידין.

ונפק"מ בכל זה דלדרכו של רש"י חיתוך הורידין בקדשים הוא חלק מהשחיטה, והן הן דברי המקד"ד (סי' כ"ח ססק"ג) שדן שמליקת הורידין תהיה בציפורן דוקא וניבעי בה לשמה לכתחילה, ועי'.

הרה"ג ר' ל. נ. שליט"א

בענין שחיטת קדשים ללא חיתוך ורידן

במה שהארין הרה"ג רבי ישראל ב"צ ברלינגר שליט"א בגליון הקודם להוכיח בראיות נפלאות מגמרות ראשונים ואחרונים דאיכא דם היוצא מהסימנים והוא כשר לזריקה והביא שם באות ז מתשובת משכנות יעקב בזה, מצאתי דיש המשך לתשובה זו בספרו קהלת יעקב יו"ד סימן ב ושם מחדש דדעת הרמב"ם הוא שבקדשים אין צריך אפילו לכתחילה לשחוט את הוורידים וא"כ ודאי להדיא דסגי בשחיטת הסימנים ובדם זה לחודיה מקיים מצות הקבלה והזריקה.

עוד מצאתי בדבר אברהם ח"ב סי' ט ס"ק ט וז"ל דדם שחיטה נקרא רק הדם שיוצא מן הסימנים שזהו עיקרה של שחיטה אבל הדם היוצא מהוורידין אינו בכלל דם שחיטה דאין לחתיכת הוורידין שום שייכות להשחיטה, שהרי אם שחט ולא חתך את הוורידין כשרה, וס"ל [הרמב"ם] דדם הסימנים תמיד הוא רק שותת שאין בהם עורקי הדם הגדולים אבל המקלח בא רק מהוורידין ולפיכך אין דינו כדם שחיטה אלא כדם חללים דעלמא וכו' עכ"ל, אך לאידך עיי"ש בס"ק ד דחולק שם על דברי לח"מ ומקשה וז"ל ועוד דלאו מסימנים גופיהו יוצא הדם אלא מוורידין ומבשר הצואר, ושחט ולא חתך וורידין כשר, ומה זה ענין לחשוב את הדם עצמו כאלו הנשמה יוצאת בו וכו' עכ"ל הרי דלא כדברי הרב הנ"ל אלא דתמוה דדברי הדב"א סותרים דהיכי אח"כ בס"ק ט' נקט בפשיטות דיש דם מהסימנים ולא עיינתי בדבריו כה"צ כלל.

דחלוק מצות אכילת קדשים דלא בעינן שיהא נאכל דרך חשיבות, מהדין פיגול שהרמב"ם סובר שחל רק במאכל חשוב, ובאמת יש להסתפק אם ישחוט לאכול הבשר חי חוץ לזמנו אם יחול דין פיגול. [הערת המערכת: עי' מנח"ח מצוה קמ"ד סק"ב שנסתפק בחשב לאכול שלא כדרך אכילתו אי הוי פיגול, ועי' ס' זרע אברהם סי' ע"ד אות ד' שכ' שאי"ז פיגול כיון דכתיב ואם האכל יאכל כדרך אכילה.]

והנה מבואר מהרמב"ם שכתב דהמרק אינו חשוב לענין מחשבת הקרבן, דמיירי בלחה היוצא מהבשר כמבואר במשנה אחרונה פ"ג דטהרות ועוד, שאין לו חשיבות לאכול בפני עצמו.

והנה הקובץ שיעורים פסחים {אות קפ"ח} הקשה, על הא דתנן בזבחים דף ל"ה דאין חייבין ברוטב משום פיגול, הא בקדשים לכו"ע טע"כ דאורייתא עיי"ש. ולפי המבואר ברמב"ם ל"ק דהא במתני' מיירי ברוטב שהוא לחה היוצאת מהבשר שאין לו חשיבות ובזה לא שייך לאסור משום טע"כ דהוי כדבר שאינו ראוי לאכילה.

והנה הבאתם מהשבט הלוי שהוכיח מהח"ד דיש ברוטב מצות אכילת קדשים, ולפי המבואר אין ראוי מהח"ד, דהח"ד מיירי שבשלו שלמים במים וכמש"כ שם להדיא דקאי על הגמ' בזבחים שמיירי שמשלן שלמים במים כמו שאנו מבשלין בשר במים לעשות מרק, ובכה"ג כו"ע מודה דיש להמרק חשיבות ויש מצוה של אכילת קדשים.

ולפי המבואר נראה דאפילו לפי הרמב"ם שלא חל פיגול על לחה שיוצר מהבשר כיון שאין לו חשיבות, אבל הדרך של הלחה היוצא מהבשר הוא לערבב בתוך מאכל אחר שמכשיר הדבר לאכילה, וי"ל כיון דבעצם יש להלחה היוצא מהבשר דין קדשים רק לגבי שיחול מחשב פיגול או נותר בעי מידי דחשיבות, אבל לקיים מצות אכילת קדשים אפילו שהלחה בפני עצמו אינו ראוי לאכילה ואינו יוצא המצוה אבל כשמערב הלחה באוכל ומכשירו לאכילה מקיים מצות אכילת קדשים כשאוכל הלחה בתערובת המאכל,

ולפי"ז ה"ה כשנפל הליחה בתוך סולת נעשה הליחה ראוי לאכילה ע"י הסולת ומקיים בזה מצוה של אכילת קרבן פסח, ואין להביא ראיה להיכא שאוכל הלחה גרידא שיקיים מצוה.

הרה"ג ר' יונה שפיגל שליט"א

בדין שחיטת קדשים בסימנין לחוד ובגדר שחיטה דחיתוך ורידן

א. בגליון הקודם הפליא להוכיח הרה"ג ר' ישראל ברלינגר שליט"א דמהסימנים נמי יוצא דם והן דם נמי כשר לקבלה וזריקה. ויש להוסיף לציין דמוכח כן מהמבואר בתוס' בזבחים ק"י א' בסוה"ע וכן במעילה ה' א' בענין שחט סימן אחד וקבל דמו וזרק ואח"כ שחט את הסימן השני אם כשר ע"ש, ועכ"פ הרי המציאות של שחיטה כזו היא שבשעת קבלה עדיין לא נשחטו הורידין [אם לא בשחט מן הצד בצורה מסוימת] ומשמע שהן דם מצד עצמו הוי דם הראוי לקבלה ולזריקה וכל הנידון הוא משום שעדיין לא נשחט הסימן השני, יעו"ש.

ב. אמנם לענין דם הורידין שלפי הפשטות הוי מקבלין את דמו וכלשון הגמ' בחולין הוא עצמו לדם הוא צריך יל"ע לדינא, דהנה נחלקו ר"י וחכמים בגמ' חולין כ"ז א' האם בשחיטת עוף חולין צריך לשחוט הורידין דר"י ס"ל שצריך לשחוט הורידין דהואיל וצולחו כולו כאחד ללא מליחה צריך שיצא ממנו הדם, ובגמ' כ"ח ב' אמרו לו לר"י מאחר שלא הוזכרו ורידן אלא להוציא

דיני פסח שני

[מתוך ספר שער הקרבן]

פרק א' עשית פסח שני

- א. פסח שני צריך להיות שה תמים זכר בן שנה כפסח ראשון¹.
- ב. ואינו טעון ביקור ד' ימים קודם שחיתתו².
- ג. פסח שני נשחט על היחיד כפסח ראשון³.
- ד. זמן שחיתתו לאחר חצות כפסח ראשון⁴, ונסתפקו הראשונים האם נשחט לאחר תמיד של בין הערביים⁵.

- 1 תוספתא פסחים פ"ח ה"ד. וכללא דמילתא בדינים המבוארים להלן הוא כמבואר בפסחים צה. וברמב"ם פ"י מהלכות קרבן פסח ה"ו, שכל מצוה שהיא בגופו של הפסח ילפינן פסח שני מפסח ראשון כדכתיב ככל חקת הפסח, אבל למצוות שאינם בגופו אין למדים פסח שני מפסח ראשון.
 - 2 פסחים צו. וילפינן לה מדכתיב והיה לכם למשמרת עד ארבעה עשר יום לחדש הזה, הזה למעוטי פסח שני, והובא בתוס' שם צה. ד"ה מה, ועי' במאירי שם שכתב שפסח שני הוא כראשון לענין ביקור, ותמוה שזה נסתר מדברי הגמ' וצ"ע.
 - 3 שם צה. מיבעי ליה שאין שוחטין את הפסח [היינו פסח שני] על היחיד דכמה דאפשר להדורי מהדרין, וע"ש בתוס' ד"ה מיבעי ליה שמתבאר מדבריהם שזהו למ"ד שאין שוחטין את הפסח על היחיד גם בפסח ראשון, ולפי זה למאי דקי"ל דשוחטין את הפסח על היחיד הוא הדין בפסח שני. ודעת הרמב"ם דקאי למ"ד דשוחטין את הפסח על היחיד, ואעפ"כ לכתחילה משתדלין שלא ישחט הפסח על היחיד, וכן הדין גם בפסח ראשון.
 - 4 פשוט דהוי מצוות שבגופו ועוד שבגופיה כתיב בין הערביים, וכ"כ בשו"ת בנין ציון ח"א סי' ל'.
 - 5 התוס' במנחות מט: נקטו שגם פסח שני נשחט לאחר תמיד של בין הערביים כפסח ראשון, (ועי' צ"ח פסחים נח. שלפי"ז מקדימים את שחיתת התמיד של בין הערביים בפסח שני כמו בפסח ראשון). אבל התוס' ביומא ט: נסתפקו בזה דאפשר דמצי לאקדומי פסח שני לתמיד, כיון שכל הטעם שפסח ראשון קרב לאחר תמיד של בין הערביים הוא משום דדרשינן יאחר דבר שנאמר בו בערב ובין הערביים ובפסח שני לא נאמר בו בערב רק בין הערביים הימיניים דבעי קדים ועבדי ברישא, ע"כ. וכן בתוס' רבינו יהודה שירליאון בפסחים פט. מסתפק בזה.
- ובדברי התוס' שיהא הרשות בידו להקדים מה שירצה הקשה המנחת חינוך במצוה ש"פ דכיון שלא נאמר בפסח שני לאחר לתמיד של בין הערביים ממילא יהיה מחויב להקדימו לתמיד משום עשה דהשלמה ועי"ש עוד מש"כ בזה.
- ובדעת הרמב"ם עי' במשנה למלך פ"א מהלכות קרבן פסח ה"ד שכל שלא נתבאר זה בדבריו, ובטהרת הקדש זבחים צא. וחיודושי חת"ס בפסחים דף פט. (בהוצ"ח) כתבו שלפי מש"כ הרמב"ם בפ"א מהלכות תמידין ומוספין ה"ג שהטעם שפסח קרב לאחר התמיד הוא משום שאי אפשר שיקריבו כל ישראל פסחיהן בשתי עשות, א"כ בפסח שני שהוא ליחידים לא שייך טעם זה וזמנו קודם התמיד.

- ה. פסח שני אינו נשחט בשלשה כתות⁶. ואם צריך עשרה ראה הערה⁷.
- ו. סדר עבודותיו כמו בפסח ראשון, וכן דמו ניתן במתנה אחת בשפיכה⁸.
- ז. ונפסל במחשבת שלא לשמו ובכל המחשבות הפוסלות בפסח ראשון⁹.
- ח. וטעון הלל בעשייתו¹⁰ ואינו טעון הלל באכילתו¹¹.
- ט. פסח שני דוחה את השבת¹², ואינו דוחה את הטומאה¹³.

- 6 תוספתא פסחים פ"ח ה"ג הובא בתוס' דף צה. ד"ה מה. [והרמב"ם השמיט דין זה ועי' בליקוטי הלכות וצ"ע]. וטעם הדבר לכאורה כיון שפסח שני עיקרו בשביל היחיד שנדחה ועל כן לא קאי עליה קהל עדת ישראל. ובבנין ציון סי' ל' כ' שהטעם הוא משום שאין זה מעכב ולא ילפינן לפסח שני מה שאינו מעכב בפסח ראשון. אמנם קשה שהרי בדברי התוס' שם ד"ה מיבעי ליה מבואר דילפינן פ"ש מפסח ראשון לענין שאין שוחטין על היחיד ואעפ"י שאין זה מעכב כמבואר לעיל, וכן לענין ביקור צריכים מיעוט בפסח שני בדף צו. שבלא מיעוט היו למדים פ"ש מפסח ראשון אף שיש אומרים שביקור אינו מעכב כמו שנתבאר לעיל, וע"ש בבנין ציון שעמד בזה. ובשפת אמת שם הוכיח שגם מה שאינו מעכב מיקרי מצוה שבגופו ממה דקרינן למצות ומרורים מצוה שעל גופו אף שאינם מעכבים את הפסח.
 - 7 בחי' הרש"ש כתב ע"ד התוס' שם דפשוט שגם עשרה לא בעינן, דגם זה נפקא לן בדף סד: מדכתיב קהל עדת ישראל וחד דינא הוא עם ג' כתות, ומסתפק שם היכא דבא בפחות מעשרה האם הוא טעון הלל בעשייתו, וציון למש"כ בברכות יד., ועי' אבני נזר או"ח סי' תקל"ח.
 - 8 רש"י פסחים צה. ד"ה מצות שבגופו "כגון סדר עבודותיו", וכן הוכיח בבנין ציון סי' ל' מהגמ' בדף פט. שהפסח במתנה אחת בשפיכה אף דאיירי שם בפסח שני כמוש"כ התוס' ביומא ט:.. [ובשלמי שרה סי' ק"ו אות קל"ח כתב שאי"צ ללמוד בזה פסח שני מפסח ראשון, שהרי גם בראשון לא כתיב שפיכה בגופיה אלא דנפקא לן מדם דזבחין ישפך וילפינן מזה פסח שני כמו פסח ראשון].
 - 9 דהוי מצות שבגופו, בנין ציון סי' ל' ואבני נזר או"ח סי' תקי"ח אות ב'.
 - 10 משנה פסחים צה. והטעם מפורש בגמ' צה: אפשר ישראל שוחטין את פסחיהן ונוטלין את לולביהן ואינם אומרים הלל, ועי"ש בגמ'.
 - 11 משנה שם. והטעם מפורש בגמ' שם משום שנאמר השיר יהיה לכם כליל התקדש חג, לילה המקודש לחג טעון הלל לילה שאין מקודש לחג אינו טעון הלל.
 - 12 משנה שם. והנה רש"י בדף צה: ד"ה דוחה כתב שהטעם שדוחה שבת הוא מדכתיב בפסח שני במועדו, וכמאן דאמר בדף צג. דקרא דכי קרבן ה' לא הקריב במועדו איירי בפסח שני, [דהיינו למ"ד שפסח שני רגל בפני עצמו הוא], ולפי"ז משמע דלמ"ד פסח שני תשלומין דראשון אינו דוחה את השבת. אמנם התוס' ביומא נא. כתבו שלדעת רבי נתן דפסח שני תשלומין דראשון הוא נפקא לן הא דפסח שני דוחה את השבת מכלל חקת הפסח דילפינן פסח שני מפסח ראשון עי"ש.
 - 13 שם צה: ויומא נא. מחלוקת בברייתא, לתנא קמא אינו דוחה את הטומאה משום שמפני טומאה דחיתיו יחזור ויעשה בטומאה בתמיה, ולר' יהודה דוחה שהתורה חזרה עליו לעשותו בטהרה לא זכה יעשה בטומאה. ומבואר בגמ' דסתם מתניתין כתנא קמא שאינו דוחה את הטומאה, וכן פסק הרמב"ם בפ"י מהלכות קרבן פסח ה"ו. ועי' הבמנ"ח מצוה ש"פ שכתב דה"ה אם נדחה שלא מפני הטומאה אלא מטעם אחר, אינו דוחה את הטומאה, עי"ש הטעם.
- ואם רוב הציבור נדחו לשני, [ומשכחת לה להסוברים שאם נדחו הציבור שלא מפני הטומאה עושים גם רובם בשני], כתב בשו"ת יוסף אומץ להחיד"א סי' ו' (בתשובה מחתנו הר"ר אברהם פרדו) דבכה"ג דוחה את הטומאה. והו"ע עי"ד התוס' ביומא נא. והמאירי בפסחים צה. שהטעם שפסח שני אינו דוחה טומאה הוא מפני שפסח שני הוא ליחידים ואין הפסח דוחה טומאה אלא בשביל רוב הציבור.

י. אין מביאים עמו חגיגה¹⁴.

פרק ב' - אכילת פסח שני

א. פסח שני נאכל צלי אש כפסח ראשון¹⁵.

ב. איסורי אכילתו נא ומבושל נוהגים בפסח שני¹⁶.

ג. ונאכל על מצות ומרורים כפסח ראשון¹⁷.

14 תוספתא פ"ח ה"ג הראשון טעון חגיגה ואין השני טעון חגיגה, ופסקה הרמב"ם בפ"י מהלכות קרבן פסח ה"ט. והנה במהר"י קורקוס ביאר שהטעם הוא כיון שאין זה ממצות שבגופו. ויל"ע דלכא' כל זה למאן דאמר שחובת הבאת החגיגה הוא מדאורייתא [וכן דעת הרמב"ם כמו שיבאר לקמן]. אך להדעות שחגיגת י"ד דרבנן כדי שיהא הפסח נאכל על השובע למה אינו נוהג בפסח שני שגם הוא נאכל על השובע וכמו שיתבאר לקמן. [ועי' אבי עזרי פ"י מהלכות ק"פ שעמד בזה, ומש"כ ליישב יתכן רק להרמב"ם דעכ"פ עצם דין חגיגת י"ד היא דאורייתא אלא שהוא רשות]. וצ"ל דכיון שפסח שני ברוב פעמים בא במרובה כיון שהמנויים עליו מועטים לא תיקנו בו חגיגה.

ובירושלמי פסחים פ"ט ה"ג ילפינן ליה מדכתיב השיר יהיה לכם כליל התקדש חג, את שהוא טעון הלל טעון חגיגה, את שאינו טעון הלל אינו טעון חגיגה, ונראה דהוי אסמכתא בעלמא דבלא"ה אינו ממצות שבגופו, ועוד הירושלמי עצמו ס"ל דחגיגה דרבנן משום שבירת עצם כמו שהביאו התוס' בדף ע. ע"ש.

15 משנה פסחים צה. דהוה בכלל מצוות שבגופו. האם צריך לצלותו שלם ומקולס: עי' בספר חשבונו של מצוה להאדר"ת במצוה ש"פ שנסתפק האם צריך לצלותו שלם ראשו על כרעיו ועל קרבו, וכתב דלכאורה הוי מצוה שבגופו, אך מצדד דכיון שאין זה מעכב לא נתרבה בפסח שני. ועי' לעיל שהוכחנו שגם דבר שאינו מעכב נתרבה, וממילא צריך לצלותו שלם ומקולס. ועי' במנחת חינוך מצוה ז' שכתב לענין האיסור לאכול בגבולים גדי מקולס שאיסור זה דוקא בזמן פסח ראשון אבל בליל ט"ו באייר בזמן פסח שני לא מצינו בשום מקום שאסור שלא גזרו בזה כיון שרק מיעוט עושים בו, והרש"ש בפסחים נג. כתב שאיסור זה נוהג גם בזמן פסח שני, ונראה מדבריהם שפשיטא להו שפסח שני צריך להיות מקולס אלא שדנו אם גזרו שלא לעשות כן בחוץ.

16 פסחים בסוף דף צה. בכלליה דעצם לא ישרבו בו מאי קא מרבה, אל תאכלו ממנו נא. וכ"ה בתוספתא פ"ח ה"ד הראשון נאמר בו אל תאכלו ממנו נא ובשל והשני כיוצא בו.

17 כדכתיב במדבר ט', ו"א על מצות ומרורים יאכלוהו.

דיני מצה הנאכלת בפסח שני: כתב הצ"ח בברכות לז: וסתפקתי אם כל פרטי תנאים הצריכים במצה של ליל חג המצות צריכים ג"כ במצה הבאה עם פסח שני, כגון שלא תהיה מצה עשירה ושתהא נאכלת בכל מושבות ובאנינות ושימור לשם מצת מצוה. ואומר אני שאינה צריכה כלום מכל תנאים הללו ודי שתהא מצה משומרת מחימוץ, דבפסח שני עצמו אי לאו דכתיב ככל חקת לא הוי מצרכינן ביה כל פרטי הפסח ובמצה של פסח שני לא כתיב ככל חקת המצה, ועוד דמלחם עוני דדרשינן למעוטי מצה עשירה ואטו עונים עליה דברים הרבה, וכי היכי דה'קרי' שקורין עוני לא קאי על שני, ה"ה ה'כתיב' דכתיב עני למעט מצה עשירה וכו', וכמו כן כל הפרטים וכו'.

אך שוב כ' הצ"ח ד"ל שזה נתרבה בכלל כל הפרטים של ככל חקת הפסח בכלליה דמצות ומרורים, וסיים שם דבאמת לבי נוקפי לחלק בפרטי המצה בין פסח שני לפסח ראשון, דא"כ גם נימא דבפסח שני יוצאין יד"ח במצה של שאר מינים שאינם מחמשת מיני דגן וכו' עי"ש, ועי' לעיל.

מצות ומרורים כשאין לו פסח: אם אין לו פסח אינו אוכל מצות ומרורים, שדוקא בפסח ראשון יש מצות עשה בפני עצמה לאכול מצה בליל ט"ו ואפילו בזמן הזה משום דאהדריה קרא בערב תאכלו מצות אבל בפסח שני לא שייך זה, וכל שכן במרור שאפילו בפסח ראשון כשאינו עושה פסח אינו אוכל במרור לדעת הרבה ראשונים כמו שהבאנו לעיל, ואפילו לדעות שם שאוכל במרור לבד משום דכתיב כל ערל לא יאכל בו בו אינו אוכל אבל אוכל הוא במצה ובמרור מ"מ בפסח שני שאין דרשא לזה אין דין מצות ומרורים, וכ"כ באבני נזר או"ח סי' שפ"ג אות ו'.

חרוסת בפסח שני: כתב בשו"ת בנין ציון סי' ל' שאם חרוסת היא מטעם קפא (עי' פסחים קיד. קטז). זה שייך גם בפסח שני, אך לראב"צ שחרושת מצוה אין זה שייך בפסח שני, שלא נאמרו בו כל הדברים שהם משום זכרון יציאת מצרים

ד. איסור שבירת עצם נוהג בו¹⁸.

ה. פסח שני אינו נאכל אלא בבית אחד¹⁹.

ו. יש אומרים שאיסור לא תוציא מן הבשר מן הבית אינו נוהג בו²⁰.

ז. ערל ובן נכר ותושב ושכיר אסורים לאכול בו²¹.

ח. ואינו נאכל אלא למנויו²².

ט. אינו נאכל אלא בלילה²³, וסוף זמן אכילתו כפסח ראשון עד חצות²⁴, [ולהסוברים שם עד שיעלה עמוד השחר, אף כאן זמנו עד עמוד השחר²⁵].

י. אסור להותיר מבשרו עד הבוקר, והמותיר עובר בלאו שנאמר "לא ישאירו ממנו עד בקר"²⁶.

יא. פסח שני נאכל על השובע כפסח ראשון²⁷.

כגון סיפור יציאת מצרים והסיבה, וע"ש שכתב דראב"צ מודה לטעם קפא. 18 כדכתיב שם פסוק י"ב 'ועצם לא ישרו בו'.

19 כ"כ הרמב"ם בפ"י מהלכות קרבן פסח ה"ט, ושניהם [פסח ראשון ופסח שני] נאכלין צלי "בבית אחד". ונתקשו האחרונים הרי הוא עצמו כתב שמוטר להוציאו חוץ לבית כמבואר בסעיף הבא. ותירצו הצ"ח בפסחים צה. והמנחת חינוך במצה ט"ו שהלאו של לא תוציא אינו נוהג ולכן מותר להוציאו ואינו נפסל ביציאתו, אך העשה של "בבית אחד יאכל" נוהג גם בפסח שני וצריכים להחזירו לבית ולאכול ואינם רשאים לאכול בב' מקומות, וכן מצדד מהר"י קורקוס.

20 הרמב"ם שם כתב הראשון אין מוציאין ממנו חוץ לחבורה אבל פסח שני מוציאין אותו חוץ לבית אכילתו. ובאחרונים נתקשו בזה מדברי הגמ' פסחים צה. דמפורש להיפך, עי' כ"ס ומקרי"ס, ועי' בליקוטי הלכות מש"כ בזה. 21 רמב"ם פ"ט מהלכות קרבן פסח ה"ז לגבי בן נכר ותושב ושכיר.

מילת זכרו ועבדיו: יש להסתפק האם מילת זכרו ועבדיו מעכבת בפסח שני או דהוי כמו מצות שאינן בגופו כמו שוחט על חמץ וע"ע. [והא דאמרינן בדף צו. אלא מעתה ומלתה אותו אז יאכל בו ה"נ דבו אינו אוכל אבל אוכל בפסח דורות, ולא משני דאתי למעוטי פסח שני כמו לעיל לגבי ביקור, אין להוכיח מזה דנוהג בפסח שני דאדרבה י"ל דאי"צ מיעוט דמסבא אינו נוהג בפסח שני כיון שאינו ממצות שבגופו ופשוט].

22 כן מוכח בפסחים פט. האי כהן היכי דמי אי עביד פסח דילמא האי פסח הוא ונמצא פסח נאכל שלא למנויו (ובפסח שני קאי).

23 ולא מבעוד יום, דהוי כמצוה שבגופו ודינו שוה בזה לפסח ראשון, וכן נראה מדברי השער המלך פ"ג מהלכות ק"פ ה"ג המובא לעיל. [ובשפת אמת בפסחים פט. מסתפק דשמא פסח שני נאכל גם ביום דלא ילפינן מפסח ראשון דבר שהוא רק בלאו הבא מכלל עשה, דבגמ' צה. נתרבה רק עשה ולא תעשה שניתק לעשה אך לא לאו הבא מכלל עשה, ותירץ בזה קו' השעה"מ הנ"ל. אכן יש להעיר מאיסור שלא למנויו שלדעת רוב הראשונים הוי לאו הבא מכלל עשה עי' לעיל, ונוהג בפסח שני כמוש"כ לעיל].

24 דזמנו הוי ממצות שבגופו, וכן נקט הישועות יעקב או"ח סי' תע"ז סק"א המובא לעיל עי"ש.

25 עי' בהלכות אכילת פסח ראשון הדעות בזה.

26 במדבר ט' י"ב. וכתב המנחת חינוך מצוה ח' אות ג' שזה מלבד מה שעובר בלאו הכללי של מותר בכל הקרבנות עי"ש.

27 לפי טעם הירושלמי המובא לעיל שמה שפסח נאכל על השובע הוא משום שבירת עצם, ופסח שני ג"כ אסור בשבירת עצם א"כ הוא נאכל על השובע, וגם לטעם רש"י שהוא מדין למשחה הרי זה נוהג בכל הקרבנות, ולטעם המכילתא המובא שם שאכילת שובע גזיה"כ בפסח ג"כ נראה דהוי מצוה שבגופו ונוהג גם בפסח שני. ובשו"ת ביכורי שלמה סי' נ"ב הוכיח כן שהרי המכילתא למדה זה מקרא דעל מצות ומרורים יאכלוהו ומקרא זה נאמר בפסח שני בפ' בהעלותך א"כ מבואר דעיקר הילפותא שצריך שיהיה הפסח נכל על השובע הוא בפסח שני וממנו ילפינן גם לפסח ראשון, וכן מתבאר בד' המלבי"ם שם, עכ"ד.

ד. יום י"ד באייר אסור במלאכה בהספד ובתענית לכל אותם שמקריבים פסח שני³³, ויש אומרים שכל ישראל אסורים בהספד ובתענית³⁴.

והנה התוס' שם הקשו הרי כל המביא קרבן טעון לינה כמבואר בספרי שם ומי גרע פסח שני משאר קרבנות, ותירצו דשמא כיון דתשלומין דראשון הוא לא בעי לינה ע"כ. [וע"ע בליקוטי הלכות שם שכתב בדעת רש"י דאף אם אינו תשלומין מ"מ הוי גזיה"כ דפסח שני אינו טעון לינה כמבואר בגמ', והרמב"ן בסוכה מ"ח כתב שלר' יהודה שממעט פסח שני מלינה לית ליה שכל הקרבנות טעונים לינה עי"ש]. ולפי דברי התוס' נמצא שכל דברי ר' יהודה יתכנו רק כמ"ד פסח שני תשלומין דראשון אך לפ"מ שפסק הרמב"ם דפסח שני רגל בפ"ע ואינו תשלומין דראשון בודאי הוא טעון לינה, וכ"כ בליקוטי הלכות שם ובחסד לאברהם סוף הלכות קרבן פסח.

והלינה היא בליל ט"ו, ואעפ"י שבלא"ה צריך להישאר בירושלים בתחילת הלילה כדי לאכול מן הפסח, מ"מ נפק"מ בדין לינה שגם לאחר שכבר אכל מן הפסח אסור לילך עד הבוקר.

והרמב"ם לא הזכיר כלל דין לינה כאן בקרבן פסח וגם בשאר הקרבנות לא הזכיר כלל דין לינה רק בהלכות ביכורים, ועי' בערוך לנר בסוכה מז: מש"כ בזה.

33 כדן כל מקריב קרבן שאסור ביום הקרבת הקרבן במלאכה בהספד ובתענית כמו שפסק הרמב"ם בפ"ו מהלכות כלי המקדש הלכה י', וכן מפורש לענין איסור הספד ותענית בחולין קכט: "כתוב במגילת תענית פסחא זעירא דלא למספד", וכ"ה בצ"ח בפסחים נ. לענין איסור מלאכה שמי שמביא פסח שני אסור כמו כל מביא קרבן, ועי"ש שכל ישראל אינם אסורים.

[ובתוספתא פ"ח ה"ד ר"י אומר אין פסח שני טעון לינה אלא כיצד הוא עושה נכנס ושוחט את פסחו בעזרה ויוצא ומספיד את אביו בבית פאגי, ע"כ. ובגליוני הש"ס להגר"י ענגיל פסחים צה: הקשה איך מותר להספיד הרי יום הקרבת קרבן חשוב יו"ט ואסור בהספד ותענית, ולכאורה צ"ל שהכוונה שמספיד בלילה ועי' בחסדי דוד שם. ובמקדש דוד קונטרס קדשים סי' ה' אות ה' כתב שדין הספד ותענית תלוי בדין לינה דשניהם מחמת שנחשב כרגל ולפיכך לר' יהודה שאין טעון לינה אינו אסור בהספד ותענית ע"ש].

34 במגילת תענית איתא, בארביסר ביה נכיסת פסחא זעירא דלא למספד, ובפירוש האשל שם כתב "לכל עדת ישראל כמו יתר הימים טובים שבמגילה, שהוא כללי גם לאלו שכבר עשו הפסח במועדו בראשון", עכ"ל. אמנם בפמ"ג משב"ז א"ח סוס"י קל"א נראה שהשוה פסח שני עם ט' זמנים של עצי כהנים והעם שכיון שהוא קרבן רק ליחידים אינו יו"ט אלא בשבילם ולא לכל ישראל, ע"ש.

יב. אינו טעון הלל באכילתו כפי שנתבאר לעיל.

יג. וכן אין בו מצות סיפור יציאת מצרים והסיבה וד' כוסות²⁸.

יד. המביא פסח שני אסור לו לאכול ביום י"ד מן המנחה ולמעלה כדי שיאכל בלילה לתיאבון²⁹.

פרק ג' - איסורי חמץ

א. איסור חמץ אינו נוהג בפסח שני, ואין בו משום בל יראה ובל ימצא ומשום תשבתו ומשום לא תשחט על חמץ³⁰.

ב. ויש אומרים שמכל מקום בשעת אכילתו אסור לאכול חמץ³¹.

ג. יש אומרים שפסח שני טעון לינה בליל ט"ו בירושלים, ויש אומרים שאינו טעון לינה³².

ונראה שאין מפטירים אחריו אפיקומן כמו בפסח ראשון שכל הטעמים שנאמרו בזה (עי' לעיל) שייכים גם בפסח שני, אך לטעם בעה"מ שהוא כדי שלא ישחט לומר את ההלל וכן לטעם הכלבו בשם רש"י שהוא מחמת שצריך לספר ביציאת מצרים, אין זה שייך בפסח שני שאין בו הלל באכילתו ואין בו סיפור יציאת"מ.

28 בנין ציון ח"א סי' ל' ושפת אמת פסחים צה. וז"ל הצ"ח ברכות לז: "ואטו במצה שעם פסח שני עונים עליו דברים וכי יש סיפור הגדה באייר, והגדת לבנך ביום ההוא כתיב", עכ"ל.

29 תוס' פסחים צט: ד"ה ערב פסחים לתירוצם האחרון.

30 פסחים צה. במשנה ובגמ'.

31 רש"י במדבר ט' י' כתב וז"ל פסח שני מצה וחמץ עמו בבית ואין איסור חמץ אלא עמו באכילתו, ע"כ. וכתב המנחת חינוך במצוה שפ"א שמבואר מדברי רש"י דאסור לאכול חמץ עם הפסח שני והוא דבר חדש מאד ולא ידעתי מהיכן יצא לרבינו זה וכו', ועי' במשך חכמה בהעלותך שם שג"כ נקט כן בדעת רש"י.

אבל באבי עזרי פ"י מהלכות קרבן פסח הט"ו כתב שברור שאין כונת רש"י שיש איסור בשעת אכילת הפסח שיאכל גם חמץ, אלא להיפך דאין איסור חמץ כלל אלא עמו באכילתו מותר עי"ש.

ועי' רש"י סוכה מז: ד"ה ופנית בבקר שכ' וז"ל פסח שני אינו אסור בחמץ אלא שטעון מצה למצוה ואוכל חמץ מיד עכ"ל, משמע מיד אחרי אכילת הפסח אבל בשעת אכילת הפסח לא, וזהו כדברי המנ"ח והמש"ח בדעת רש"י.

32 מחלוקת בפסחים צה: תרי תנאי אליבא דר' יהודה ולכאורה הלכה כמאן דאמר שטעון לינה שכן דעת חכמים בספרי פרשת ראה סי' קל"ד ומובא בתוס' שם ד"ה טעון, וכן בתוספתא פ"ח ה"ד. אמנם המאירי כאן פסק כמאן דאמר שאינו טעון לינה, וצ"ע.

גפן של זהב תמיהות וקושיות בהלכה

נשאר כדי לשני תמידין ומוספין יהיה מותר לצודן אפילו אם יהיה בזה מלאכה דאורייתא שהרי עסק הקרבנות דוחה שבת.

ולכאוי יש למצוא עצה לכך לסגור השערים ע"י שיעמדו אנשים בפתחים ותו לא יהיה לעזרה דין רשות הרבים, והרי זה דומה להכנסת חיה לתוך ביבר גדול שאין בה אלא איסור שבות, כדאיתא במ"ב שם סק"ד וזה מותר במקדש כאמור, ואח"כ יהיה מותר לתופסה כנ"ל.

וכל זה לדעת המחבר אבל הפמ"ג הנ"ל כ' שהרמ"א חולק וס"ל דגם בחצר גדולה איכא חיוב חטאת במורדת.

וכ"ז במורדת גמורה כגון שאינה חוזרת לביתה בערב אבל במורדת קצת אין חיוב חטאת בכל גווני [מ"ב סקנ"ט ושעה"צ סקצ"א] ואולי באופן שרק עתה אירע שברחה ולא הוחזקה

הרה"ג ר' ברוך ברנשקו שליט"א

בענין צידה בבשבת בעזרה

יש לעיין כאשר היו מושכין את התמיד לבית המטבחים בשבת אם נשמט וברח האם מותר לתפסו.

ובדין זה יש להסתפק מה דינה של עזרה, והוא ע"פ מש"כ הפמ"ג בדעת המחבר סי' שט"ז סי"ב בדין בהמה מורדת שאם נמצאת ברה"ר אזי יש בתפיסתה חיוב חטאת אבל אם נמצאת בחצר אפילו גדולה אין בתפיסתה אלא איסור שבות, ואם אכן יהיה דינה של עזרה כחצר יהיה מותר לכתחילה לתופסה שהרי אין שבות במקדש, אבל אם נדונה כרשות הרבים מחמת ששעריה פתוחים אזי לא תותר תפיסתו שהרי יוכל לקחת משאר טלאים המבוקרים שבלשכת הטלאים ורק אם לא

[המשך מעמ' ראשון]

שנזכה עוד בשנה זו להקריב לפני השי"ת את קרבן הפסח, ושנוכל לקיים את כל המצוות הנלוות להקרבנות ולאוכלן מן הפסחים ומן הזבחים. בתורה נאמר על הקרבנות הפסח: "למה נגרע לבלתי הקריב את קרבן ד' במועדו", אותם אנשים שהיו טמאים בזמן הקרבנות הפסח, לא הסכימו לוותר על ההקרבה, לא המשיכו הלאה בזרם החיים, אלא פנו למשה רבינו ודרשו - "למה נגרעו?" - למה לא נזכה גם אנחנו להקריב את הקרבן יחד עם כל עם ישראל. וכיון שהיתה להם כמיהה כ"כ גדולה, נתן להם הקב"ה מצוה חדשה, את מצות פסח שני, כדי שיוכלו גם הם להשלים את הקרבנות הקרבן. גם אנחנו אם נדרוש את ציון, אם נרצה להתקרב להקב"ה ע"י הקרבנות הקרבנות, זה יכול לעורר רחמים שלא כדרך הטבע, ולתת לנו את האפשרות להיות בין אלו שיזכו לחזות בבנין ציון ובגאולת ישראל השלמה.

כפי שכבר ציין הגאון הגדול רבי דוד כהן שליט"א, זכה מכון תורת הקרבנות לעורר את הציפייה לגאולה בקרב רבים רבים מלומדי התורה ועמליה. אך מלבד זאת עיקר מטרת המכון היא - להגיע לבירור הלכות הקרבנות בשלמות, כדרוש וכיאה לעבודת מלכו של עולם. כפי שניתן היה לראות במצגות של הקרבנות הפסח, ישנם מאות ואלפי פרטים בדיני ההקרבה, אשר אם לא ידעו אותם היטב עלול ים חלילה שלא לעשותם כראוי, והעבודה תהיה פסולה או כשרה רק בדיעבד. גם בדיני אכילת הפסח ישנם מאות הלכות, שללא בירור מדויק של כל הפרטים, עשויים ח"ו להכשל בהם על כל צעד ושעל.

מסיבה זו עמלים בכללים שע"י המכון ובישיבות בין הזמנים לברר עוד ועוד מהלכות הקרבנות, אך כדרכה של תורה נראים הדברים כמים שאין להם סוף, מפאת ריבוי הנושאים המקיפים בערך קרוב לרבע מעניני הש"ס. לצורך בירור העניינים בשלמות, פונים אנו לכל מי שבידו לברר נושאים שונים מעניני הקרבנות הקרבנות, מסוגיות הש"ס ועד אחרוני המפרשים, להעלות על הכתב את מה שהעלתה מצודתו, כדי שנוכל לזכות את הרבים ע"י חיבוריו. בקרוב תוצג בעז"ה תוכנית "לגיונו של מלך", להרבות את בירור וסיכום ההלכות בכללים, על מנת שבעזרת הלומדים החשובים נזכה להגיע בעז"ה לידיעה מושלמת של דיני עבודת המקדש שייבנה במהרה בימינו אמן.

כל המעוניין לסייע לתוכנית החדשה, יפנה לנציגי המכון בטל' 050-4134645 או בפקס: 072-3377748
או בדוא"ל korbanot@okmail.co.il

מהיום מסכת בכורות ברורה ומוחשית יותר מתמיד

חדש!!! לראשונה מופיעה חוברת התמונות המפוארת

והשב את העבודה

על מסכת בכורות

סיכום כל דיני מומי הבהמה בלשון קלה ובהירה

בליווי תמונות ייחודיות ומדהימות

ניתן להשיג את החוברת (וכן על מנחות וחולין) במוקד המכירות של 'מראה כהן':

07722-73333